

Algutsboda kyrkogård

Algutsboda socken, Växjö stift, Kalmar län

Kulturhistorisk inventering av kyrkogårdar/
begravningsplatser i Växjö stift 2006

Magdalena Jonsson
Kyrkoantikvariska rapporter 2006, Kalmar läns museum

Innehåll

INLEDNING	3
Bakgrund	3
Syfte	3
Kulturminneslagen och Begravningslagen	3
Kulturhistorisk bedömning	4
Inventeringens uppläggning och rapport	4
Kort kyrkogårdshistorik	5
Växjö stift – en kort historik	5
ALGUTSBODA KYRKOGRÅRD	7
Kyrkomiljön	7
Kyrkan	7
Kyrkogårdens historik	7
Beskrivning av kyrkogården idag	10
Beskrivning av enskilda kvarter/områden med kulturhistorisk bedömning	12
KULTURHISTORISK BEDÖMNING AV KYRKOGRÅRDEN I DESS HELHET	18
ARKIV OCH LITTERATUR	
Bilagor:	
Kulturminneslagen	

INLEDNING

Bakgrund

Svenska kyrkan har sedan kristendomens införande svarat för begravning och omhändertagande av döda. I varje socken har inrättats kyrkogårdar för ändamålet. I en stor del av Sveriges församlingar utgör kyrkogården den äldsta bevarade delen av församlingens anläggningar. Ofta har kyrkogården medeltida ursprung. Sedan Svenska kyrkan och staten skildes åt har kyrkan ansvaret för sina egna kulturarvsfrågor. Kunskapen om kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden är dock fragmentarisk. Detta medför att skötseln av den vigda platsen ofta saknar antagna riktlinjer eller vårdprogram där kulturarvshänsyn utgjort planeringsförutsättning. Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapen om våra kyrkogårdar och begravningsplatser genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering i Växjö stift.

Begravningsväsendet i Sverige är numera en statlig angelägenhet bekostad av begravningsavgiften men den utförs fortfarande som under tidigare århundraden av kyrkan. Varje församling eller samfällighet som önskar söka kyrkoantikvarisk ersättning för värden av kulturarvet måste före 2009 ha upprättat en av stiftet godkänd vård- och underhållsplanering. Denna planering skall visa hur kulturarvets värden skall bevaras. Det är såväl på församlingsnivå som på stiftsnivå nödvändigt att ha kunskap om det kyrkliga kulturarvet. Såväl kortsiktig som långsiktig planering är ett ansvar för båda. För stiftets innebär planeringen att bruka de gemensamma resurserna på ett ändamålsenligt sätt. Den kyrkoantikvariska ersättningen förutsätter en övergripande kunskap om de kulturhistoriska värdena för att medlen skall göra största möjliga kulturhistoriska nytta. Länsstyrelsen skall i sin myndighetsutövning stödja detta arbete samt har ett regionalt tillsynsansvar för kulturmiljövården.

På uppdrag av Växjö stift utför Kalmar läns museum inventeringen av kyrkogårdar/ begravningsplatser inom stiftets del av Kalmar län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och omfattar de till Svenska kyrkan hörande kyrkogårdarna/begravningsplatserna som omfattas av kulturminneslagens § 4. Lagen gäller begravningsplatser som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet.

Syfte

Den översiktliga inventerings syfte är att:

- ta fram övergripande kunskap om kulturarvet som underlag för församlingens/ samfällighetens planering för och förvaltning av kyrkogårdar och begravningsplatser
- ta fram underlag för myndigheter och kyrkan regionalt för handläggning av kyrkoärenden enligt kulturminneslagen och olika finansiella stödssystem
- skapa ett gemensamt kunskapsunderlag för kulturhistorisk värdering och prioritering samt i sig utgöra ett samlat forskningsmaterial
- dessutom verka för ökad förståelse för kyrkogårdens kulturarv såväl lokalt som i kontakter mellan kyrkan och samhället

Kulturminneslagen och begravningslagen

Enligt Lag om kulturminnen m m (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans *kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser* vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar på kyrkogården. (Se vidare i bilaga om Kulturminneslagen). Begravningslagen (SFS 1990:1144).

anger att en gravvård ägs av gravrättsinnehavaren. När en gravanordning har blivit uppsatt, får den inte föras bort utan upplåtarens medgivande. När gravrätten upphör har ägaren rätt till gravvården. Om gravrättsinnehavaren inte vill gör anspråk på gravvården inom 6 månader tillfaller gravvården upplåtaren, alltså församlingen. Vidare säger lagen: Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av annat skäl bör bevaras för framtiden, skall upplåtaren om möjligt lämna kvar den på platsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, skall den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats”.

Kulturhistorisk bedömning

Alla gravvårdar bär på sin historia och kan berätta om en person, en familj, stilhistoria och begravningstraditioner. I rapporten anges exempel på typer av gravvårdar som utifrån skilda kriterier bedöms som kulturhistoriskt värdefulla. Generellt gäller att ålderdomliga gravvårdar från tiden fram till 1850 bör föras in i kyrkans inventarieförteckning. Detta gäller även gravstaket och gravvårdar i gjutjärn och smidesjärn liksom äldre vårdar av trä. Många andra gravstenar har också ett kulturhistoriskt värde som kan kopplas till gravvårdens utförande - material, konstnärligt utförande eller till en person- lokal/personhistoriskt värde. Inventeringen omfattar i första hand enbart gravvårdar ute på kyrkogården. I flera kyrkor finns det dock gravvårdar som förvaras i kyrkan eller i lokal i anslutning till kyrkan. Ofta har dessa ett stort kulturhistoriskt värde och bör tas med i kyrkans inventarieförteckning.

Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlopande diskuteras med representanter för Växjö och Linköpings stift, samt länsstyrelserna och länsmuseerna i Kronobergs, Jönköpings, Östergötlands och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkogården samt en beskrivning i ord och bild av kyrkogården som helhet och de olika kvarteren/områdena. En kulturhistorisk bedömning görs av varje kvarter/område samt över kyrkogården i dess helhet. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit länsmuseets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygdslitteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som inte en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens utveckling. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav endast en mindre del är presenterad i rapporten.

Fältarbetet och rapporterna har utförts av antikvarier Magnus Johansson, Magdalena Jonsson, Cecilia Ring och Liselotte Jumme vid Kalmar läns museum. Rapporterna finns tillgängliga på Växjö stift, Länsstyrelsen i Kalmar län, Kalmar läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

Kort kyrkogårdshistorik

En kyrkogård skiljer sig från en begravningsplats på så vis att den ligger i direkt anslutning till en kyrkobyggnad. En begravningsplats rymmer ofta ett kapell inom sitt område. I förhistorisk tid varierade gravskicket mellan brandgravar och jordbegravningar.

Kristendomens införande innebar bl a att kremering av kroppar förbjöds. Längre begravdes människor i närheten av sina hem, men under medeltiden anlades kyrkogårdar i allt högre utsträckning kring kyrkorna. Kyrkogårdens område delades först upp mellan byarna, med byvisa begravningar, senare i hemman. Den medeltida begravningsplatsen bestod troligen av ängslika områden kring kyrkan där de välbärgades gravminnen i form av stenkors, tumbor och hällar stod uppställda. Enklare gravar kunde markeras av en liten kulle eller ett träkors. Kyrkogården omgärdades vanligen av träbalkar med spåntak. I mitten av 1700-talet kom ett kungligt påbud om att kyrkogårdsmuren, eller bogårdsmuren som man då kallade den, skulle vara uppförd av gråsten utan bruk, alltså kallmurade. I början av 1800-talet tillät man att de murades med kalkbruk om de täcktes med tak. Reformationen innebar på många sätt en förändrad syn på det som hörde kyrkan till. Många kyrkogårdar lämnades vind för våg, murar revs och djuren betade fritt i markerna. Först under 1700-talet började man visa mer intresse för kyrkogårdarnas vård och utformning.

Före 1800-talet var det vanligt att människor av högre stånd begravdes inne i kyrkan, medan vanligt folk begravdes på anonyma allmänningar kring kyrkan. Under 1700-talets slut ökade protesterna mot begravningar i kyrkan då det ansågs ohygieniskt och orsakade stort obehag, speciellt sommartid. År 1815 beslöt Sveriges riksdag om att begravningsplatser skulle anläggas utanför städer och byar, också det av hygieniska skäl. I bland annat Västervik och Kalmar finns sådana begravningsplatser. Först efter 1815 blev det också mer allmänt förekommande med genomgripande planläggning av kyrkogårdarna med gångsystem och planteringar. Det blev också allt vanligare med planteringar av träd kring kyrkogården, sk trädkrans. Genom 1815 års förordning förbjöds definitivt begravningar inne i kyrkan. Kyrkogårdar och begravningsplatser uppdelades i områden där den dödes familj fick köpa gravplats, och områden som var gratis. Dessa senare områden kallades vanligen allmänna linjen. Här begravdes människor i den ordning de avled. Det innebar bl a att äkta makar inte blev begravda bredvid varandra. Fram till 1960-talet fanns bruket av linjegravar. Under 1800-talets senare hälft blev det allt vanligare för samhällets arbetare och medelklass att skaffa sig egen gravplats. Samtidigt blev de förmögna gravvårdar allt mer påkostade. Vid ungefär samma tid började man anlägga kyrkogårdar med en mindre strikt utformning, än den tidigare, och med ett mer naturinspirerat utseende. Vid 1900-talets mitt anlades kyrkogårdar med en större anpassning till den lokala topografin och de lokala växtförhållandena, bl a tillkom många skogskyrkogårdar. I och med att man började använda moderna maskiner har skötseln av kyrkogårdarna delvis förändrats. Tidigare grusgravsområden har sätts igen och staket och andra detaljer har tagits bort för att underlätta arbetet. Under de senaste decennierna har minneslundar tillkommit på nästan samtliga kyrkogårdar.

Växjö stift – en kort historik

Småland och Öland var under tidigaste kristna tid knutna till stiftet i Hamburg- Bremen. År 1103 lyckades den danske kungen genom intrigerande med påven och tyska kejsaren tillskapa det nordiska ärkestiftet. Utbrytningen fick sitt biskopssäte i Lund och den nordiska kyrkoprovinsen styrdes under tre kvarts sekel från Danmark. Ärkestiftet i Lund omfattade hela nordliga Europa med Skandinavien och Island, de nordatlantiska öarna samt Grönland. Den kyrkliga expansionen med byggande av de första kyrkorna i Småland och på Öland bär därför tydliga spår av sydsandinavisk påverkan.

Stiftsbildningarna i den svenska delen av kyrkoprovinen pågick dock samtidigt och när Uppsala blev ärkebiskopssäte 1634 bestod den nya svenska kyrkoprovinen av fyra stift jämte Uppsala, nämligen Linköping, Skara, Strängnäs och Västerås. Sex år senare omtalas i ett gåvobrev en biskop i Växjö vid namn Balduin. Växjö stift måste därför ha tillkommit mellan 1164 och 1170.

Det nya stiftet skapades genom utbrytning från Linköpings stift och kom att omfatta Varend, Finnveden, och Njudung. Värendsdelens utgjordes av fem häradar, Allbo, Kinnevald, Konga, Norrvidinge samt Uppvidinge. Finnveden bestod av Sunnerbo, Östbo och Västbo medan Njudung var uppdelat i två häradar, Västra och Östra Njudung.

Växjö stifts gränser mot Linköpings stift kom dock snart att bli föremål för diskussioner. Tvisten löstes först genom den påvelige legaten Vilhelm av Sabinas skiljedom 1248. Växjö stift kom efter domen att endast omfattas av Varend vilket gjorde stiftet till det minsta i landet vid den tiden. Området som motsvaras av nuvarande Kalmar län tillhörde under medeltiden Linköpings stift.

År 1555 blev Norra och Södra Møre samt Öland ett självständigt kyrkligt förvaltningsområde, ett s k ordinarie domne, inom Linköpings stift. Ordinarie domnen inrättades av Gustaf Vasa och var ett sätt att minska biskoparnas makt. Vid samma tidpunkt överfördes det gamla folklandet Finnveden till Växjö stift. Finnveden hade dessförinnan tillhört både Skara och Linköpings stift. År 1583 upphörde Kalmars och även Jönköpings ordinarie domnen. Man återgick då praktiskt taget till den gamla stiftsindelningen där områdena kring Jönköping, Tveta, Vista och Norra Vedbo återfördes till Linköpings stift och Mo härad till Skara stift. Östbo och Västra Njudung lades till Växjö stift dit också Östra Njudung fogades från Linköpings stift. År 1621 fogades också Tveta och Vista häradar till stiftet i Växjö.

Kalmar blev åter ett kyrkligt förvaltningsområde 1603 då man blev superintendentia. En superintendentia är ett område som avskilts från ett äldre stift och som senare fick status av eget stift. Ursprungligen ingick hela Kalmar län utom Tjust i superintendentian men med tiden kom Sevede, Aspeland och Tuna län att övergå till Linköpings stift. När Kalmar 1678 blev eget stift omfattade det Södra och Norra Møre, Handbörd, Stranda och Öland. Denna indelning bevarades fram till 1903 då det beslutades att Kalmar stift uppgick i Växjö stift. Sammanslagningen realiserades 1915 då Kalmars biskop Tottie avled. För närvarande har Växjö stift 222 församlingar. Stiftets minsta församling är Jälluntofta med knappt 60 kyrkotillhöriga och den största är Jönköping Sofia med 21 850 tillhöriga. I stiftet finns drygt 300 präster och drygt 100 diakoner. Inom stiftet finns cirka 350 äldre kyrkor och antalet medeltida kyrkobyggnader är stort. De flesta sockenkyrkor omges dessutom av medeltida kyrkogårdar. Under 1900-talet har det tillkommit nya begravningsplatser och även nya kyrkor i städerna.

ALGUTSBODA KYRKOGRÅRD

Fastighetsbeteckning: Algutsboda 1:1 och Algutsboda 3:2, Algutsboda socken, Emmaboda kommun, Uppvidinge härad, Kalmar län, Småland.

Befolkningstal: 2004: 1803 inv.

Kyrkomiljön

Algutsboda kyrka ligger på en höjd söder om väg 25 mellan Växjö och Nybro. Intill kyrkan möts också vägarna mot Hermanstorp, Fiskesjö och Broakulla. Norr om kyrkan ligger prästgården som byggdes 1853. I en av ängarna öster om prästgården står två byggnader som tidigare användes som kyrkstallar. De utgör idag en sista rest av de längor med kyrkstallar som tidigare fanns utmed samtliga vägar som utgick från kyrkan. Varje by hade sitt stall utmed den väg som ledde mot hembyn. Väster om kyrkan ligger sockenstugan från 1821. Byggnaden har under 1900-talet hyst många skiftande verksamheter. Fram till kommunsammanslagningen 1969 drevs byggnaden gemensamt av församlingen och kommunen och kommunstyrelsen hade sina möten här. Byggnaden användes också som skola fram till 1932. Sydväst om kyrkan ligger hembygdsgården som började anläggas 1957.

Kyrkan

Algutsboda socken bör ha fått sin första kyrka någon gång under 1200-talet. Denna träkyrka brann ner 1567 och ersattes av en ny träkyrka som stod klar 1571. Under slutet av 1600-talet och början av 1700-talet genomgick denna kyrka flera omändringar för att kunna hysa den växande befolkningen. I mitten av 1700-talet tog planerna på en ny kyrka form och arbetet påbörjas 1766. Ritningarna gjordes av arkitekt Anders Törnberg och arbetet utfördes under lening av byggmästarna Jonas Flodin och Johan Forsman. År 1770 stod kyrkan klar och invigdes av biskop Olof Osander. Kyrkans exteriör såväl som interiör domineras av nyklassicistiska stildrag. Flera äldre inventarier överfördes från den gamla kyrkan bl.a. predikstolen och de figurmålade fälten som pryder läktarbarriären. Större ombyggnader och renoveringar av kyrkan genomfördes 1892-94, 1934-36, 1965-68, 1994-95 (interiör) och 1997-98 (exteriör).

Kyrkogårdens historik

Flitiga hembygdsvetare i Algutsboda har fått fram flera uppgifter om kyrkogårdens historia från 1700-talet och framåt. Följande historik bygger dels på deras uppgifter som publicerats framförallt i hembygdsvetare dels arkivmaterial från Riksantikvarieämbetet och Kalmar läns museum.

Redan när den första kyrkan i Algutsboda byggdes, troligen någon gång på 1200-talet, bör en kyrkogård ha anlagts. När så behövdes upprättades också begravningsplatser i samband med farsoter. En sådan pestkyrkogård finns i byn Moshult. Platsen är sedan 1957 utmärkt med ett minneskors.

Den första kända utvidgningen av Algutsboda kyrkogård gjordes 1716. Det sägs då att man flyttade kyrkogårdsmuren några alnar närmare prästgården, mot norr. Om den här marken användes för jordfästningar är oklart. Den norra sidan av kyrkan betraktades vid den här tiden som en sämre sida att bli begravd på. Här begravdes brottslingar och de som tagit sitt liv. I Algutsbodas fall finns en uppgift som säger att dessa människor inte ens ska ha begravts på kyrkogården. Istället ska de ha fått begravas utanför kyrkogårdsmuren. På den norra sidan av

kyrkan ska inga begravningar ha gjorts. Inställningen till kyrkans norra sida förändrades först under 1800-talets första hälft.

Nästa kända utvidgning gjordes 1769, söder om den ursprungliga kyrkogården. Marken som togs i bruk kallades Stapelåkern och tillhörde prästgården. Som ersättning för marken skulle bönderna i socknen bryta ny åkermark åt prästen på en plats utmed vägen till Fiskesjö. Den nya åkern skulle vara 5 skäppland stor vilket är drygt 400 kvadratmeter. Efter utvidgningen av kyrkogården omfattade denna 5 kvadratrevor och 15 stänger vilket motsvarar 4662 kvadratmeter. Invigningen av det nya området gjordes i samband med att den nybyggda kyrkan invigdes 1770. Utvidgningen innebar att kyrkogårdsmuren måste läggas om. Det arbetet leddes av en korpral Kas. För detta fick han 16 smt av var och en av socknens fjärdingar samt "ett hederligt yste". Samtidigt flyttades stigluckorna till de portöppningar som finns idag. Stigluckorna ska ha funnits kvar åtminstone i början av 1800-talet. Muren mätte 1795 134,5 famnar vilket är 241 meter. När utvidgningen gjordes 1769 förekom fortfarande att man begravde inne i kyrkan men i Algutsboda ska man ha slutat med detta 1776. Vid renoveringen av kyrkans interiör 1994-95 lades kyrkans golv om. Då påträffades flera ytligt liggande gravar. Den äldsta daterades till medeltid. Man fann också en bendepå där skelettdelar som påträffats vid en tidigare renovering hade samlats ihop.

I början av 1800-talet fanns få gravvårdar på kyrkogården trots att man uppmanade sockenborna att sätta upp sådana. Vid en inventering av kyrkans forntida föremål 1829 sägs att det bara fanns ett fåtal trävårdar samt ett staket kring gravplatsen där herr Ingmar J Bergs 11 barn var begravda. Gravplatserna var vid den här tiden placerade i linje på kyrkogården. När det blev tillåtet att köpa gravplatser är inte känt.

År 1831 lades kyrkogårdsmuren om. Samtidigt med det arbetet byggdes nya kyrkstallslängor utmed vägen mot Virkesjö.

Ett förslag till den tredje kända utvidgningen av kyrkogården togs fram 1875 av förste lantmätare N. J. Lindvall. Det omtalas i utvidgningsförslaget att den ursprungliga kyrkogården var 5 kvadratrevor och 18 kvadratstänger vilket stämmer rätt väl med uppgifterna från 1769. Kyrkogården omgav vid den här tiden kyrkan på alla sidor men främst åt väster och söder. Utvidgningen gjordes främst i söder men även ett mindre område i öster tillkom. På en karta över kyrkogården och den tänkta utvidgningen är även den norra sidan markerad som varande i bruk. I sydvästra hörnet av den gamla kyrkogården, nära utvidgningsområdet, låg en byggnad som kallades för magasin. Totalt utökades kyrkogården med fyra kvadratrevor vilket är 3500 kvadratmeter. Hela kyrkogården omfattade då 9190 kvadratmeter. Området djupgrävdes och fylldes på med sand som hämtades från byn Spritsmåla. Stenflis till den nya kyrkogårdsmuren togs från hela socknen. Sandade gångar anlades och gravkvarteren ordnades så att köpegravplatser placerades i gravkvarterens ytterkanter och allmänna i kvarterens mitt. Troligen omlades även de äldre delarna av kyrkogården vid den här tiden och ordnades på det ovan beskrivna sättet. Området invigdes på nyårsdagen 1881 av kyrkoherde Hörberg. Den fastighetsreglering som utvidgningen krävde verkar har gjorts först 1916 då den finns registrerad hos lantmäteriet. I en beskrivning av kyrkogården gjord av J. Rosengren i "Ny smålands Beskrivning" sägs att kyrkogården är "torr och väl inhägnad samt planterad med prydnadsträd".

I Kalmar läns museums samlingar finns ett äldre, odaterat fotografi som visar kyrkan och en del av kyrkogården från sydost. Bilden kan möjligen vara tagen innan utvidgningen 1875 genomfördes. På bilden syns unga lövträd som planterats utmed kyrkogårdsmuren. Innanför

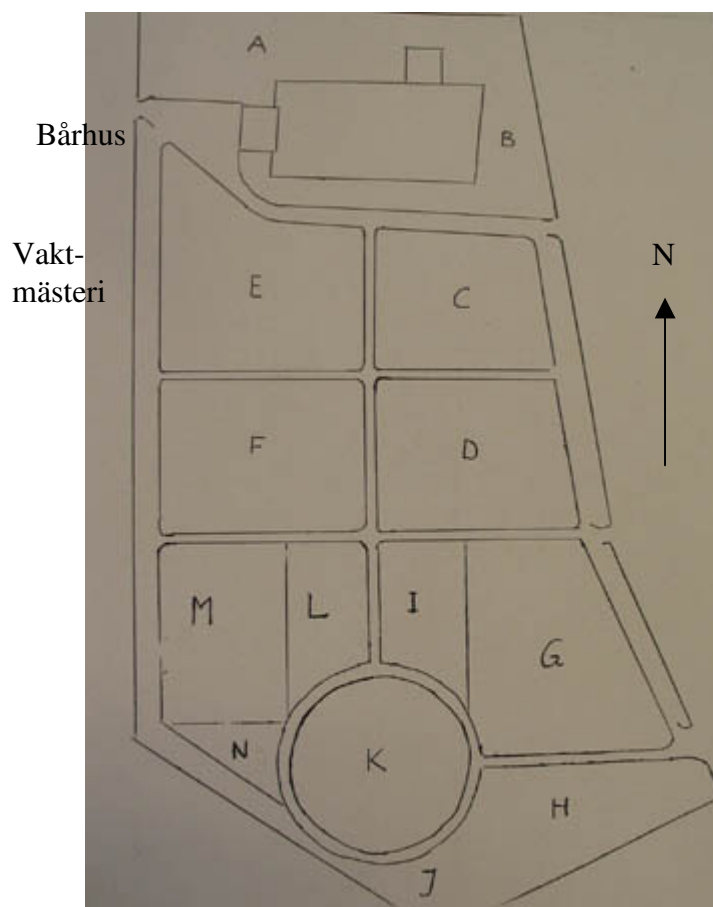
trädraden går en rak sandad gång i nord-sydlig riktning. Närmast gången finns en rad med köpta gravplatser. Gravplatserna har höga stående gravvårdar och omgärdas av låga häckar. Innan för dessa finns ett stort område med gravkullar vilka troligen utgör en del av allmänna linjen. Några av dessa gravplatser har en enkel gravvård av sten eller ett vitmålat träkors.

Nästa utvidgning av Algutsboda kyrkogård gjordes 1934-35. Återigen gjordes utvidgningen i söder på mark som tillhörde prästgården. Området omfattade 5620 kvadratmeter och skulle ge 545 gravplatser på allmänna linjen och 209 köpta gravplatser. Ritningarna till det nya området gjordes av arkitekt Per Wirde, Algutsboda. Arkitekt Wirde ritade också de terrasser på Hälleberga kyrkogård som anlades på 1940-talet. I Algutsboda skulle på hans förslag ett antal öppningar tas upp i den gamla kyrkogårdsmuren i söder. Kyrkostämman ville dock istället ta bort hela muren i söder. Riksantikvarien och Kungliga byggnadsstyrelsen förordade att den skulle vara kvar men gav ändå tillstånd till att ta bort den vilket man också gjorde. En ny ingång till kyrkogården skulle också göras i det sydöstra hörnet av gamla kyrkogården. På den nya delen av kyrkogården skulle gångarna beläggas med grus och gravkvarteren sås in med gräs. På ritningarna fanns också inritat ett bårhus. Arbetet med detta skulle dock vänta några år. När förslaget till bårhus, även det ritat av arkitekt Per Wirde, lades fram för Kungliga byggnadsstyrelsen fick det hård kritik. Uppenbarligen var man inte heller nöjd med placeringen av bårhuset. När ett bårhus byggdes 1939 placerades det utanför kyrkogårdens huvudingång i väster.

Inom Växjö stift skickades 1949 ut en frågelista angående stiftets kyrkogårdar. Undersökningen gjordes av Ivar Hylander. En del församlingar valde att inte svara på frågorna men från Algutsboda inkom svar. Man redogjorde för de utvidgningar av kyrkogården som gjorts 1880 och 1935 och berättade att lindar, lönnar och häckar av liguster var planterade på kyrkogården. På kyrkogården fanns både enskilda och allmänna gravplatser. Ännu fanns det flera gravkullar men man planerade nu att ta bort dessa. Gravplatserna var belagda med sand sedan singel förbjudits men målet var att snarast så in kyrkogården med gräs. De äldsta vårdarna var från mitten av 1800-talet. Majoritet av gravvårdarna var av sten med det ska ha funnits ett mindre antal av trä och gjutjärn. Under senare tid hade man antagit regler för gravvårdarnas utformning. Gravvårdarna på allmänna linjen fick vara max 50 cm höga medan gravvårdar på köpta gravplatser fick vara max 60 cm. I ett kvarter fick bara hällar användas. På stenen var det inte tillåtet att skriva X X:s familjegrav utan fullständigt namn, födelse- och dödsår samt gårds- eller bynamn skulle finnas. I församlingens vård fanns ett antal donations- och prästgravar som man vårdade för evig tid. Svaren ger en bild av en för tiden typisk landsortskyrkogård som står i begrepp att genomför de typer av förändringar som många av våra kyrkogårdar genomgick under 1950- och 60-talen. Arbetet att så in gravplatserna med gräs verkar ha påbörjats i början av 1950-talet. På ett flygfotografi från 1957 syns inga grusbelagda gravplatser. I kvarteren C-E hade rygghäckar av cortoneaster planterats. Hela kyrkogården var omgärdad av en trädkrans och även utmed flera av gångarna är alléer planterade.

I slutet av 1960-talet fick församlingen motta en minnesfond avsedd för konstnärlig utsmyckning på kyrkogården. År 1969 ritades ett förslag, kallat Fågel Fenix, av konstnären Fritz Kallenberg, Boda glasbruk. En ansökan om att få sätta upp skulpturen skickades till Riksantikvarieämbetet som ansåg förslaget inte vara av ett så konstnärligt stor värde att det borde få sättas upp. Församlingen ville dock ha konstverket och landsantikvarien i Kronobergs län, J E Anderbjörk, skrev då en inlaga där han gav Kallenberg goda vitsord liksom konstsmedjan som var kopplad till Boda glasbruk och som skulle göra vissa delar av skulpturen. Kallenberg ska, enligt Anderbjörk, ha arbetet för Boda sedan 1916 men han var inte en av de mest kända formgivarna. Konstsmedjans mästare, Axel Strömgren, hade

samarbetat med Åforsgruppen i vilken bl.a. Erik Höglund ingick. Innan skulpturen kom på plats i kvarter K år 1970 hade här funnits planteringar med perenner och små träd.

Karta över Algutsboda kyrkogård

År 1997-98 renoverades kyrkans exteriör och samtidigt lagades bårhusets puts. Bårhuset avfärgades också i samma nyans som kyrkan. Tre träd i trädkransen som var ruttna och även skadade sakristians tak togs ner 2001. Träden skulle ersättas av nya av samma sort. År 2005 omförgylldes skulpturen Fågel Fenix.

Beskrivning av kyrkogården idag

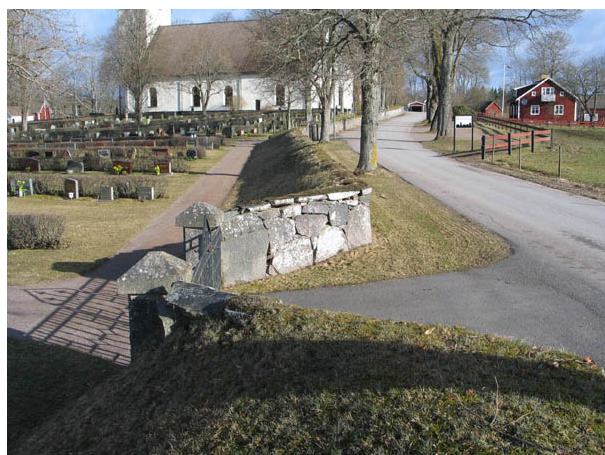
Allmän karaktär

Algutsboda kyrkogård är främst utlagd söder om kyrkan. Två mindre områden, kvarter A och B, är belägna norr om respektive öster om kyrkan. Kyrkogården sluttar mot söder vilket gör att man från kyrkan har en god överblick över platsen. Hela området präglas idag av de förändringar som gjordes under 1950- och 60-talen då hela kyrkogården såddes in med gräs och en större del av ryggäckarna planterades. Här finns också spår av äldre strukturer där köpta gravplatser placerats i en ram runt gravkvarteren och innanför dessa linjegravar i rader. Denna anläggningsform var mycket vanlig på våra kyrkogårdar under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet.

Omgärdning

Kyrkogården omgärdas i samtliga väderstreck av en vallmur. Eftersom kyrkogården sluttar mot söder varierar murens höjd. Norr om kvarter E och D är muren kallmurad av natursten

och avtäckta med stenflisor. Även muren söder om kvarter E och D är kallmurad men med kvaderhuggen granit.

Kyrkogårdens omgärning, vallmur och trädkrans, i öster. (KI Algutsboda kyrkog 009)

En av kyrkogårdens ingångar i öster. (KI Algutsboda 011)

Ingångar

I norr: Dubbel gjutjärnsgrind mellan stolpar av granit.

I väster: Dubbel gjutjärnsgrind mellan stolpar av granit.

I öster: Tre ingångar varav de två närmast kyrkan har dubbla gjutjärnsgrindar och den sydligaste har dubbla smidesgrindar. Samtliga grindar mellan stolpar av granit.

Vegetation

Trädkrans: Främst av lind men även inslag av lönn och kastanj. Trädens ålder varierar.

Övrigt: Lindar är planterade utmed delar av gångsystemet. I samtliga gravkvarter söder om kyrkan är häckar av cotenaster planterade. Vid kyrkans ingång i väster är lagerhagg planterad. *Se vidare i de enskilda kvartersbeskrivningarna.*

Gångsystem

Gångsystemet är utlagt i ett rätvinkligt nät över kyrkogården. Längst i söder går en gång runt det cirkelformade kvarter K. Majoriteten av gångarna är belagda med fint grus. Undantaget är tre mindre gångar - fram till kyrkans huvudingång i väster, från kyrkogårdens norra ingång till sakristian samt en mindre gång fram till kyrkans södra ingång – vilka är belagda med kalkstensplattor.

Gravvårdstyper

Kyrkogården har brukats under en lång tid och det avspeglas i gravvårdarna. På Algutsboda kyrkogård finns gravvårdar från mitten av 1800-talet och fram till idag. Majoriteten av gravvårdarna är låga, rektangulära, stående vårdar av främst grå och svart granit. Under 1930-50-talen kunde dessa gravvårdar förses med klassicistiska stildrag som för tankarna till antikens byggnadskonst t.ex. pelare och pilastrar, krönens utformning och dekorelement som lagerkransar och kvistar. Bland gravvårdar från tiden runt förra sekelskiftet finns också nationalromantiska stildrag t.ex. i form av obelisker och råa stenytor som ska föra tankarna till runstenar. Förutom gravvårdar av granit finns gravvårdar av marmor sandsten, kalksten trä smide och gjutjärn. I kvarter K och delar av det f.d. linjegravsområdet i kvarter F finns flera liggande gravvårdar. Det gäller också området för urngravar i kvarter J. Majoriteten av gravvårdarna är ryggställda mot häckar av cortoneaster.

Minneslund

En minneslund är anlagd i nischen mellan sakristian och koret norr om kyrkan. Platsen är insådd med gräs och omgärdas av en låg ligusterhäck. Smeden Håkan Karlsson, Trollagärde, har tillverkat ett svartmålat, lågt ställ för gravlyktor och vaser. Längst in i hörnet mot kyrkan står en stensulptur i grå granit som heter ”Granitsol”. Den är gjord av Emmaboda stenindustri efter en förelaga av Frank Ivan Thomsen, Åfors.

Byggnader

Söder om kyrkogårdens ingång i väster, utanför kyrkogårdsmuren, är bårhuset uppfört. Fasaderna är spritputsade med slätputsade omfattningar samt avfärgade i vitt. Taket är belagt med enkupigt tegel. Dörrarna på norra gaveln är av trä och målade i brunt.

Söder om bårhuset ligger vaktmästeri med personalutrymmen, garage och förråd. Byggnaden är klädd med rödfärgad, stående panel, svarta foder och underslag samt tak av tegel.

Övrigt

I kyrkans torn förvaras ett mindre antal trävårdar. En av dessa är daterad 1936.

Kyrkogårdens omgärdning i väster. Den röda byggnaden är vaktmästeriet. (KI Algutsboda kyrkog 003)

Minneslund i vinkeln mellan sakristian och koret. (KI Algutsboda kyrkog 021)

Beskrivning av enskilda områden med kulturhistorisk bedömning

Kvarter A och B

Allmän karaktär

Kvarter A är beläget nordväst om kyrkan och kvarter B öster om kyrkan. De båda kvarteren omfattar 86 respektive 50 gravplatser. Eftersom ytan är liten är gravvårdarna placerade i rader som anpassats efter omgivningen. I några fall är raderna ryggställda men de flesta vårdar står i enkla rader. Placeringen av gravvårdarna tillsammans med deras utformning ger kvarteren en ålderdomlig prägel. Den äldsta gravvården från 1854 finns i kvarter A. I kvarter B är den äldsta vården från 1888. Båda kvarteren har använts kontinuerligt fram till idag men eftersom antalet gravvårdar är litet kan man inte urskilja någon tidsperiod som dominerar. Att ange den dödes yrkestitel är vanligt i båda kvarteren. Vanligast är titlarna hemmansägare, kyrkvård, lantbrukare och kyrkoherde men här finns också ovanligare titlar som maskinist, glasarbetare,

arrendator och trotjänarinna. Det är också vanligt att man anger varifrån i socknen den döde kommer.

Kvarter A från öster. (KI Algutsboda kyrkog 015)

Kvarter B från söder. Den höga svarta obeliskan till vänster i bild är Frans August Svenssons gravvård. Han grundade Emmaboda stenindustrier. (KI Algutsboda kyrkog 026)

Gravvårdstyper

Intrycket av gravvårdarna i de båda kvarteren domineras av de höga stående gravvårdarna från tiden omkring sekelskiftet 1900. Eftersom kvarteren brukats kontinuerligt fram till idag finns här också låga, rektangulära gravvårdar som varit vanliga från 1930-talet fram till idag. Majoriteten av gravvårdarna är stående men det finns också ett antal liggande gravvårdar. Typiskt klassicistiska stildrag dominerar med inslag av nationalromantik. Materialet är främst grå och svart granit. Ett mindre antal vårdar är av andra material. I kvarter A finns fem gjutjärnskors. Det finns även en gravvård av kalksten och en av marmor i kvarter A. Två gravvårdar i kvarter A har en granitvård som kröns av marmorkors. Fyra gravplatser i kvarter A omgärdas av stenram. I kvarter B omgärdas en gravplats av stenram. Det finns också rester av en stenram i anslutning till en av gravplatserna. En gravplats i kvarter B omgärdas av ett smidesstaket på en stensockel.

Två gjutjärnskors med ovanlig utformning. Båda korsen är från 1854. (KI Algutsboda kyrkog 016)

Till vänster Eric Åfors gravvård. (KI Algutsboda kyrkog 023)

Övrigt

I norra delen av kvarter B ligger Eric Åfors begravd. Av sin far, Ernst Johansson, fick han ansvaret för Åfors glasbruk och han tog sig också namnet Åfors istället för Johansson. Eric

Åfors blev med tiden en av de mest kända glasbruksdirektörerna. Han var verksam vid många av glasbruken i trakten. Flera av dessa samlades i koncernen Kosta-Boda.

I södra delen av kvarter B ligger grundaren av Emmaboda stenindustrier, Frans August Svensson, begravd. En av deras viktigaste produkter är än idag gravvårdar.

Kulturhistorisk bedömning

Gravvårdarna i kvarteren visar att området varit i bruk sedan mitten av 1800-talet. Det ger en stor variation när det gäller gravvårdarnas utseende. Blandningen ger gravvårdarna ett stilhistoriskt värde. Här finns också ett litet antal gravplatser vars omgärdningar är bevarade. Dessa visar på en form av gravplatsarrangemang som idag är på väg att försvinna.

Gravvårdarnas utformning, material och yrkestitlar visar att detta varit ett attraktivt område för att köpa gravplats. Flera av dem som ligger begravda här är kända personer i Algutsboda socken. Många av vårdarna har därför ett högt person- och lokalhistoriskt värde. Gravvårdar från mitten av 1800-talet, vårdar av gjutjärn eller smide samt gravstaket av gjutjärn skall införas på församlingens inventarieförteckning.

Kvarter C, D, E och F

Allmän karaktär

Kvarteren är belägna söder om kyrkan och i stort sett rektangulära till formen. De fyra kvarteren bildar tillsammans ett enhetligt område som delas in i fyra kvarter med hjälp av raka grusgångar. Den gång som går från kyrkans långhus och söderut genom området delar området i en östlig och en västlig del. Utmed denna gång är lindar planterade. Ursprungligen förefaller området ha varit planlagt med köpta gravplatser i kvarterens ytterkanter och linjegravsområden i dess mitt. Äldre fotografier visar att samtliga linjegravar varit vända mot öster. Idag är gravvårdarna placerade i ryggställda rader vända mot öster eller väster och med häckar av cortoneaster emellan. De köpta gravplatserna kan urskiljas genom att de är vända mot gångsystemet. I kvarteren finns såväl linjegravvårdar som en del äldre gravvårdar som tillhör de köpta gravplatserna bevarade. Kvarteren präglas dock av den omläggning av kyrkogården som gjordes under 1950-60 talen.

Kvarter D från öster. Längst fram i bilden syns några av kvarterets mer påkostade gravvårdar. Dessa gravplatser utgjorde en del av den ram av köpta gravplatser som tidigare fanns i kvarterets ytterkant. I mitten fanns ett linjegravsområde. (KI Algutsboda kyrkog 034)

Kvarter F från öster. Även detta kvarter har haft samma struktur som kvarter D men det syns inte riktigt lika tydligt idag. (KI Algutsboda kyrkog 040)

Utmed kyrkogårdens vallmur står ett antal äldre gravvårdar uppställda. Här återfinns några av de äldsta gravvårdarna i kvarteret. Den äldsta gravvården i kvarteren som troligen står på sin

ursprungsplats finns i kvarter E och är från 1863. Samtliga fyra kvarter har brukats kontinuerligt fram till idag men gravvårdar från 1950- och 60-talen dominerar. I kvarter D finns också flera vårdar från 1920- och 30-talen. Den dödes yrkestitel anges på en del av gravvårdarna. Vanligast är titlarna hemmansägare, nämndeman, kyrkvård och kyrkväktare. Därutöver förekommer ovanligare titlar som majorska, sjuksköterska, premiär löjtnant, verkmästare, bleckslagare samt skogs- och spelmannen. På en övervägande majoritet av gravvårdarna anges den dödes hemby.

Gravvårdstyper

Gravvårdarna i kvarteren är framförallt låga, stående vårdar. Här finns också gravvårdar typiska för linjegravsområden t.ex. stående små vårdar, låga rektangulära eller liggande, pulpetformade gravvårdar. Ett mindre antal stående höga gravvårdar typiska för tiden omkring sekelskiftet 1900 finns också. Hos fler gravvårdar finns klassicistiska stildrag och symboler. Majoriteten av vårdarna är av grå granit men även svart och röd förekommer. Det finns också ett mindre antal vårdar av andra material. Sju korsformade vårdar är av gjutjärn och en i smide. Tidigare fanns flera trävårdar på linjegravsområdena men idag återstår endast ett träkors. En gravvård är av sandsten, två av marmor och en granitvård har en platta av marmor och en infälld biscuite. Flera av de här uppräknade vårdarna tillhör de uppställda gravvårdarna utmed vallmuren. I kvarter D finns fem gravplatser som är omgärdade av stenram och belagda med grus. Några av dessa återfick den här utformning för några år sedan när man upptäckte deras stenramar under gräsmattan.

Övrigt

I kvarter E ligger fabrikör Gustaf Broms begravd. Han ägde Gustafsströms gjuteri, i Johansfors, där åtminstone två av kyrkogårdens gjutjärnskors har tillverkats.

Gravvård i norra delen av kvarter E av sandsten med textplatta av marmor och en biscuit av hårdbränt porslin. Typen av gravvård förekommer då och då men den infällda biscuiten är ovanlig. Gravvården saknar tyvärr datering. (KI Algutsboda kyrkog 036)

Delar av linjegravsområdet i kvarter E. De små enkla gravvårdarna är typiska för linjegravsområdena. Form och dekor är ofta den samma som på mera påkostade gravvårdar. (KI Algutsboda kyrkog 039)

Den ovan nämnda biscuiten föreställer "Dagen" som strör morgonrodnadens rosor. På ryggen sitter ett barn som håller livets fackla. Biscuiter är gjorda av en typ av hårdbränd porslin. De första biscuiterna ritades av konstnären Bertel Torvaldsen under åren 1815-1829 och tillverkades först av Den Kongelige Porcelainsfabrik i Köpenhamn och senare av Bing&Gröndal. År 1868 togs tillverkningen över av Gustafsbergs porslinsfabrik. Thorvaldsens motiv kom att kopieras av andra konstnärer. Motivet "Dagen" är ovanligt i de

här trakterna. Det ska enligt uppgift vara vanligt i Skåne. I Kalmar län finns ett fåtal kända exemplar bl.a. på Dalhems kyrkogård i norra delen av länet.

Kulturhistorisk bedömning

Området utgörs dels av de allra äldsta delarna av kyrkogården samt av den del som tillkom 1875. De fyra kvarteren har under 1900-talet genomgått en omläggning då gravvårdarna placerades i ryggställda rader med häckar emellan. Trots detta kan man än idag se rester av den äldre strukturen med köpta gravplatser i kvarterens ytterkanter och linjegravsområden i dess mitt. De köpta gravplatserna har tidigare varit belagda med grus och omgärdade. Ett litet antal gravplatser har idag den här utformningen. Sammantaget rymmer de fyra kvarteren flera spår av äldre anläggningsformer som varit vanliga på våra kyrkogårdar. Hos enskilda gravvårdar finns person- och lokalhistoriska värden. Gravvårdar från mitten av 1800-talet samt gravvårdar av gjutjärn och smide skall införas på församlingens inventarieförteckning.

Gravplatser i västra delen av kvarter D vars stenramar har tagits fram och gravplatserna har åter belagts med grus. (KI Algutsboda kyrkog 033)

Kvarter G-N

Allmän karaktär

De åtta kvarteren är belägna i södra delen av kyrkogården och tillhör det område som tillkom 1934-35. Kyrkogården viker här av mot sydost. I områdets centrum ligger kvarter K som är cirkelformat. I övrigt varierar gravkvarterens form eftersom de passats in på kyrkogårdens yta. De olika kvarterens yta och antalet tillgängliga gravplatser varierar också stort. Störst är kvarter G med 271 gravplatser och minst kvarter N med 30 gravplatser. I kvarter J finns ett mindre urngravsområde. Majoriteten av gravplatserna är ryggställda med häckar av cortoneaster emellan och vända mot norr eller söder. Även i kvarter K är gravvårdarna ryggställda men placerade i cirklar. I mitten av kvarteret är en cirkel med liggande, stora hållar och en förgylld staty av Fågel Fenix. Utformningen med det runda gravkvarteret och den förgyllda Fågel Fenix skapar ett blickfång i kyrkogårdens södra del. Förutom häckarna finns ett antal lindar spridda i kvarteren H, I och L. Den äldsta gravvården från 1936 finns i kvarter L. Därefter har kvarteren kontinuerligt brukats fram till idag. Titlar är ovanliga i kvarteren men finns i alla kvarter utom J och N. Titlar som förekommer är hemmansägare, kommunalnämnsordförande, folkskollärlarinna, husar, sockerbagerska och skraddarmästare. Den dödes hemby är angiven på majoriteten av gravvårdarna.

Kvarter G från väster. (KI Algutsboda kyrkog 044)

Kvarter H från väster. Till höger i bilden syns gravvårdar som plockats bort från kyrkogården och lagts i vallmuren som omger kyrkogården. (KI Algutsboda kyrkog 045)

Gravvårdstyper

I kvarteren finns gravvårdar typiska för 1900-talets andra hälft. De är låga, stående och rektangulära till sin utformning. Dekoren är ofta enkel. Vanliga motiv är ett kors eller en skogsdunge. Stående gravvårdar dominerar men även liggande förekommer. Det gäller i synnerhet kvarter K och urngravplatserna i kvarter J. Materialet är främst grå granit men även svart och röd förekommer. Ett mindre antal vårdar är av andra material. Fyra är av smide, två av trä och en av marmor.

Kvarter K från norr med skulpturen Fågel Fenix i kvarterets mitt. Runt om skulpturen liggande gravhällar. (KI Algutsboda kyrkog 049)

Urngavsområdet kvarter J. (KI Algutsboda kyrkog 050)

Kulturhistorisk bedömning

Denna del av kyrkogården tillkom under 1930-talet. Området har för tiden både typiska och otypiska drag. Tidstypiskt är placeringen av vårdarna i rader med eller utan häckar emellan. Detta gör att marken utnyttjas effektivt. Gravvårdarna är låga och enhetligt enkla. Ingen utmärker sig. Detta är "folkhemmet" på kyrkogården. Området har dock en anläggningsform som går emot detta. I mitten ligger det runda kvarter K som styr övriga gravkvarters utformning. Utformningen är ovanlig i synnerhet på landsortskyrkogårdar där funktion oftast haft företräde framför utseende. Inom området finns också ett nytt inslag på kyrkogården i form av urngravsområdet kvarter J.

KULTURHISTORISK BEDÖMNING AV KYRKOGRÅDEN I DESS HELHET

Kyrkplatsen i Algutsboda har anor sedan medeltiden. Den kyrka som idag står på platsen stod klar 1770. I samband med byggandet av den nya kyrkan utvidgades kyrkogården i söder. Därefter har kyrkogården utvidgats vid ytterligare två tillfällen, 1881 och 1934-35. Båda gångerna gjordes utvidgningarna i söder. Under 1900-talet har kyrkogårdens äldre delar genomgått en omfattande omläggning då gravplatser såddes in med gräs och gravvårdarna i kvarterens mitt placerades i ryggställda rader. Detta är en utveckling som många av våra landsortskyrkogårdar har genomgått då nya maskiner och färre anställda krävde en rationellare skötsel. Viktigt för kyrkogårdens karaktär idag är vallmuren som omger kyrkogården liksom planterade träd och häckar.

En vandring över en kyrkogård berättar om skiftande synsätt när det gäller begravningstraditioner, synen på döden och på sorgarbete i stort. På Algutsboda kyrkogård finns en blandning av gravvårdar från mitten av 1800-talet fram till idag. De mest påkostade gravvårdarna finns i området närmast runt kyrkan. Många av dessa bär på ålderdomliga drag eller har en särpräglad utformning t.ex. gjutjärnsvårdarna och sandstenvården med infälld biscuite. Här finns också flera gravvårdar som bär på lokal- och personhistoriska värden. Detta gäller i synnerhet de vårdar som tillverkats lokalt. De grusbelagda och/eller omgärdade gravplatserna berättar om hur kyrkogården tidigare har sett ut och bör därför också de bevaras som viktiga delar av kyrkogårdens historia. Gravvårdar från mitten av 1800-talet ska tillsammans med gravvårdar av gjutjärn och smide samt gravstaket av gjutjärn införas på församlingens inventarieförteckning och, i de fall gravrätten upphört, vårdas av församlingen. Gravvårdarnas titlar berättar om vilka yrken, näringar och samhällsfunktioner som funnits i socknen. Titlar som förekommer är hemmansägare, kommunalnämndsordförande, folkskollärarynna, glasarbetare och bleckslagare. Ortnamn finns angivet på majoriteten av gravvårdarna.

Till kyrkomiljön i Algutsboda hör förutom kyrkan och kyrkogården även sockenstugan, prästgården, kyrkstallar, fd skolan och hembygdsparken. Tillsammans skapar de en värdefull kulturmiljö som vittnar om att platsen har en lång historia som centrum i bygden.

På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar ändras och gravrätter återgår och får ny ägare. Det är dock viktigt att man i förvaltningen av begravningsplatsen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och gravvårdar från alla olika tider.

- Algutsboda kyrkomiljö har en lång tradition som religiöst centrum och samlingsplats i socknen. Kyrkogården utgör ett samhällshistoriskt och pedagogiskt värdefullt tidsdokument.
- Ett kulturhistoriskt värde finns i kyrkogårdens struktur som visar kyrkogårdens utveckling under slutet av 1800-talet och hela 1900-talet vilket blir en spegling av samhället och synen på döden.

ARKIV OCH LITTERATUR

Antikvariskt Topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet
Kalmar läns museums topografiska arkiv
Bogårdinventeringen, Linköpings stift
Lantmäteriet

Algutsboda hembygdsförening, Algutsboda sockenbok. En bok om hembygden del X,
Emmaboda 1997

Bucht, Eivor (red), Kyrkogårdens gröna kulturarv, Klippan 1992

Hammarskiöld, Hans mfl, Minnets stigar – en resa bland svenska kyrkogårdar. Stockholm
2001

Hammarskjöld, Britt-Marie, Ett läns utveckling-Kulturminnesvårdsprogram för Kalmar län.
Etapp 1, Översikt. Kalmar 1985

Henriksson, Axel, Kyrka och församlingsliv i Algutsboda, Växjö 1970

Rahmqvist, Sigurd (red), Det medeltida Sverige, Bd 4, Småland 4, Stockholm 1999

Ullén, Marian, Medeltida träkyrkor, 1 Småland samt Ydre och Kinda härad i Östergötland.
Stockholm 1983

Muntliga uppgifter kyrkvaktmästare Ingemar Ahlström och Tomas Lundgren.